

TẾT CỔ TRUYỀN VIỆT NAM VỚI NHỮNG NGƯỜI CÒN XA XỨ

LÊ CẦN THƠ

(Về Nguồn – Tây Đô)

Không phải ngẫu nhiên, mà là một tổng hợp tôi muốn ghi nhận ở đây – cái mốc thời gian vừa tròn 30 năm (1975-2005) kể từ cái ngày của tháng Tư oan nghiệt, kéo theo biết bao sự chia lìa đau xót của nhiều người Việt Nam, trong đó không biết chính xác là bao nhiêu người đã vĩnh viễn nằm xuống trong trại tù cải tạo, trong rừng sâu, dưới lòng biển cả... khi phải trả giá cho hai chữ “tự do” đúng nghĩa của nó. Bây giờ trên hai triệu người Việt Nam xa xứ, định cư rải rác trên hàng trăm quốc gia toàn thế giới đang sống với tâm trạng “lưu vong” và cứ mỗi năm, vào dịp Tết cổ truyền, chạnh lòng khi hướng về quê hương đã trở thành “cố xứ” với biết bao tâm trạng khác nhau... Dĩ nhiên tâm trạng của những người xa xứ bởi biến cố đau thương của đất nước, chắc sẽ khác xa với tâm trạng của những thế hệ sau này ra nước ngoài, hoặc du học, hoặc đi làm việc để tìm sự sống. Nhưng, xa đất nước với động cơ nào, **“những người con xa xứ”** sẽ dễ cảm thông nhau tại một giao điểm đáng nhớ, đó là **“Tết Cổ Truyền Việt Nam”**.

Ở Việt Nam có 9 ngày lễ tết trong năm, nhưng Tết Nguyên Đán là Tết cổ truyền được tổ chức linh đình và long trọng nhất, diễn ra suốt ba ngày, từ ngày mùng Một đến mùng Ba tháng giêng âm lịch. Vào chiều ngày 30 tháng Chạp, người ta làm cỗ để cúng và rước tổ tiên về. Nửa đêm 30 rạng mùng Một, tức là đêm Trừ Tịch, người ta làm lễ cúng Trời Đất để tiễn năm cũ và đón năm mới. Việc cúng vào thời điểm này được gọi là cúng Trừ Tịch hay cúng Giao Thừa. Thường thì sau khi cúng giao thừa, người ta đưa nhau đi lễ chùa và lễ đền miếu, hái lộc đầu năm, có người lại xin xăm, bói quẻ đầu năm; chọn giờ và chọn hướng để xuất hành cho được tốt để đem lại may mắn cho gia đình. Vào đầu năm mới, các nhà văn nhà thơ thường “khai bút”, các vị quan xưa thì chọn ngày tốt trong đầu năm để “khai ấn”. Sáng sớm mùng Một, các gia đình đều pha trà làm lễ cúng gia tiên và đốt pháo ăn mừng Tết, đi xông nhà xông đất. Các con cháu mừng tuổi cha mẹ ông bà và được cho tiền mừng tuổi. Sáng mùng Hai, gia đình đi lễ tổ tiên bên Ngoại. Mùng Ba, các gia đình đều làm lễ hoá vàng (đồ bằng giấy giả làm vàng được đốt đi sau khi cúng lễ) để tiễn gia tiên; cũng ngày này, các môn sinh đi lễ nhà Thầy Cô giáo. Bởi vậy, ca dao Việt Nam có câu **“Mùng một thì ở nhà cha, Mùng hai nhà vợ, mùng ba nhà thầy”**.

Tết là dịp để mọi người hân hoan chúc cho nhau những điều tốt lành nhất cho năm mới, là khởi đầu cho niềm hy vọng mới. Tết cũng là ngày đoàn tụ, là dịp để bày tỏ lòng biết ơn đối với tổ tiên, với những bậc tiền hiền đã dày công dựng nước và giữ nước. Tết còn mang ý nghĩa đoàn kết, tha thứ, cởi mở, biết ơn và vui sống của mọi người dân Việt... Đời sống văn hoá của dân tộc Việt trải dài hàng mấy ngàn năm văn hiến, ông cha đã tích lũy biết bao kinh nghiệm để truyền dạy cháu con và những sự truyền dạy đó trở nên những “lễ thói” mãi đến bây giờ vẫn còn. Trong thời đại văn minh hiện tại, qua trao đổi và giao tiếp với trào lưu tiến hoá của loài người, dân tộc Việt cũng đã loại bỏ dần đi những điều không cần thiết, giữ lại những phong tục cổ truyền rất đẹp, vì đó là biểu tượng của một nền văn hoá tuyệt vời của dân tộc: tục lệ thờ cúng gia tiên trong những dịp lễ tết, tục lệ kiêng cử lời ăn tiếng nói, chọn hướng xuất hành, hái lộc đầu năm, lì xì mừng tuổi v.v... Có lẽ nhờ vậy mà những tâm tình ghi nhận được vào dịp tết Ất Dậu phản ảnh phần nào tâm lý, tình cảm và đạo đức của con dân Việt - những người xa xứ đang hướng về quê cha đất tổ trong dịp Tết cổ truyền mà tôi muốn lưu giữ lại để kỷ niệm trong cuộc đời mình, vì đó chính là “năm tuổi” của tôi..

“Mùa xuân đã đến rồi, vậy mà lòng người vẫn buồn vậy sao. Có mấy người hiểu được cảnh sống xa quê mỗi khi xuân về là thế nào không nếu như họ chưa một lần sống xa nhà. Trên đất Việt lúc này đào đang nở rộ chào đón một mùa xuân, chào đón một năm mới an lành. Trong khi đó tôi phải đón xuân tại một nơi xa quê hương tới nửa vòng trái đất (...). Mỗi khi tưởng tượng trong đầu hình ảnh cảnh đào nở là lòng tôi lại rạo rức nhớ về quê hương yêu dấu. Nơi gắn bó với tôi bao nhiêu kỷ niệm buồn vui, nơi đang sống và làm việc tất cả những người thân và bạn bè tôi. Ôi, hai tiếng “quê hương” sao mà thân thương là thế. Hỏi những người yêu dấu ơi, có ai hiểu lòng tôi không?” (M.Đ. Thịnh – Feb 09/2005). “Bỗng nhiên tối nay tôi không thể nào chợp mắt được bởi tuy xa quê nhà, nhưng vẫn dõi theo giờ giắc của Việt Nam và biết bây giờ nơi ấy mọi người đang rạo rức chờ đón giờ phút thiêng liêng của năm con gà cất vang tiếng gáy đón bình minh hạnh phúc. Có tha hương mới thấu hiểu tâm tình của những đứa con luôn nhớ về nơi quê hương xứ sở, cũng bánh chưng, cũng dưa hành đầy đủ, nhưng sao không tìm được hương vị thân quen (...).” (Ng. T. Huỳnh – Feb 09/2005). “Tôi đã cố gắng quên đi cái không khí Tết ở Việt Nam để khỏi phải nao lòng khi nghĩ về nó. Thế nhưng khi đọc những dòng cảm xúc của những người con xa quê hương, xa gia đình về giây phút thiêng liêng, thời khắc giao thời, tôi đã khóc rất nhiều. Tôi đã nhìn thấy tất cả những hình ảnh đón Tết của cả 27 năm qua. Tôi đã rất nhớ nhà, nhớ Mẹ, nhớ những người thân, nhớ cái se lạnh và mưa xuân. Tôi nhớ vào khoảng giao thừa thường có mưa xuân nhẹ

nhàng. Tôi nhớ nồi bánh chưng bà nấu, nhớ cả nồi canh măng mẹ thường nấu cho tôi (...)" (DK Van – Feb 09/2005). "Lại thêm một năm nữa tôi không được hưởng cái tết cổ truyền của Việt Nam, vậy là năm thứ 13 rồi đó. Giờ khắc này tôi thật nhớ đến gia đình nhiều hơn bao giờ hết, nhớ đến cái xóm nhỏ thân yêu mà thuở ấu thơ vào những ngày gần Tết, ai cũng bận rộn hết. Người sửa chữa nhà, người lại sơn cửa. Ba mẹ tôi hay bảo anh em tôi phải quét vôi lại cái nhà, lau chùi bàn thờ. Bộ lư đồng luôn được lau bóng. Sân vườn phải tươm tất, chưng bày hoa đầy lối vào nhà (...)" (Helên Do – Feb 07/2005 – Pháp quốc). Những thanh niên đi lao động nước ngoài, các du học sinh - thế hệ trẻ chỉ mới xa nhà xa quê một vài năm thì tâm tư, tình cảm có thể chia sẻ tương đối giống nhau, chẳng hạn "Ở nơi xứ người, nơi tôi sống (một thành phố của châu Âu) không khí Tết gần như không có. Nhớ gia đình, tôi chỉ biết nâng cốc chúc bố mẹ, vợ, con gái, em gái qua webcam. Như vậy cũng là tốt lắm rồi, cảm giác về không gian như gần lại, nỗi nhớ được san sẻ bớt" (Sinh viên VN tại vương quốc Bỉ); "Ngày Tết ta ở bên Tây chỉ là ngày bình thường, lũ sinh viên chúng tôi vẫn phải đi học. Lúc này ở Việt Nam chắc mọi người đang ra đường vui lắm. Chợt nhớ ba năm về trước, cầm tay cô bạn gái đi đón xuân quanh bờ hồ giữa biển người, rồi ngắm pháo hoa, rồi hai đứa đi hái lộc mang về nhà... Thời gian trôi nhanh quá, thế là đã ba cái Xuân ở Bordeaux..." (Ng. Q. Toàn – sinh viên ở Bordeaux – Pháp), "Với những người con xa quê như chúng tôi, vào thời khắc thiêng liêng này, tất cả đều bồi hồi nhớ về quê hương, gia đình với bao tình cảm nhớ nhung. Càng buồn và cô đơn hơn vì thành phố Barcelona nơi chúng tôi sinh sống và học tập không có không khí tết như những thành phố khác do cộng đồng người Việt ở đây rất ít" (V. M. Cường – Tây Ban Nha). "Mỗi lần Tết sắp sang, mẹ lại hỏi con có về không. Con lại trả lời mẹ để con sắp xếp, rồi cuối cùng con lại không thể. Có lúc thì là kỳ thi, có lúc lại là công việc. Mẹ nói chỉ muốn biết con có về không để mẹ còn tính sẽ gói bao nhiêu bánh chưng và nấu bao nhiêu chè. Mẹ nói là mẹ gói thêm bánh chưng để con mang đi sau Tết nữa. Rồi mẹ nói nếu con bận không về được thì cũng không sao, mẹ lại đỡ thêm bao nhiêu là thứ. Mẹ biết không hai tiếng "không sao" của mẹ theo con suốt cả năm trời, bên tai con mọi nơi, khi con làm mọi việc. Để rồi mỗi khi mùa đông tới, trở về căn phòng thuê nhỏ xíu của mình bên này, con lại nhớ tới hai từ "không sao" của mẹ. Nhiều đêm nhớ mẹ, nhớ nhà, con tự bảo mình, mẹ không sao đâu, mẹ nói mẹ không sao mà, mà nước mắt rơi lúc nào không biết nữa (...)" (V. Nguyễn – London, xa quê 4 năm). Với những người Việt định cư vĩnh viễn tại một quốc gia, chẳng hạn ở Úc, ở Canada, ở Hoa Kỳ, ở những nơi tập trung đông đảo người Việt..., bà con vẫn nhớ làng quê, thôn xóm, họ hàng mỗi độ xuân về tết đến, thế nhưng sinh hoạt thường ngày đã trở nên quen thuộc gần gũi hơn, nên tâm trạng dành cho

ngày Tết cổ truyền đặc biệt hơn. *“Cộng đồng người Việt tổ chức hội chợ tết, có múa lân, đốt pháo và những cửa hàng bán quà Tết, cũng như văn nghệ Việt Nam. Những khu chợ Việt Nam rất đông đúc. Ở đây có đủ hoa quả, kẹo, bánh chưng, bánh tét, báo xuân”* (L. U. Vy – Melbourne, Australia). Cách nửa vòng trái đất, nhưng người Việt ở Mỹ vẫn tổ chức Tết Nguyên Đán đậm nét dân tộc. Trước đó mấy ngày, các khu chợ người Việt tấp nập mua bán. Ở đây có đủ mặt hàng từ bánh, mứt kẹo, đến bánh chưng, cành đào. Các hội đồng hương người Việt tại Mỹ tổ chức đón Tết thật trang trọng vẫn theo tục cổ truyền, có múa lân, văn nghệ, phát tiền lì xì cho trẻ em. Dù lần đầu tiên hay đã nhiều năm xa quê, các gia đình cũng đều tổ chức đón Tết sum vầy tại gia. Anh T. Thăng (Lowell) cho biết *“Bà con dòng họ tề tựu tại nhà anh để cúng ông bà, lì xì cho con cháu và sau đó là tiệc tùng. Với những bà con ở xa không về chung vui cùng gia đình được thì mọi người gọi điện thoại để chúc Tết”*. Còn anh Ng. Ngọc (Los Angeles) nói *“năm nào cũng giữ thói quen nấu bánh chưng để nhớ lại những kỷ niệm xưa kia ở quê nhà. Với anh, tết không thể thiếu bánh chưng”*. Anh L.Quang sống ở San Jose viết *“Không khi Tết tại đây lúc nào cũng nhộn nhịp, chắc là vì dân số người Việt Nam tại đây đông hơn mọi nơi và cũng chắc là vì kinh tế ở đây khá hơn. Bạn có thể thấy không khí tết bắt đầu từ hôm 23 tháng Chạp, mọi người chuẩn bị để đưa ông táo châu trời. Các chợ nhộn nhịp từ 8 giờ sáng. Hoa năm nay nhiều hơn và đẹp hơn mọi năm, giá cả có phần rẻ hơn”*. Có lẽ hội nhập cuộc sống nơi có đông người Việt nên S.Q. H. Phạm viết *“Riêng tôi, năm đầu tiên đón Tết xa quê nhưng cũng cảm thấy không cô đơn. Có một lý do rất đơn giản, là vì tôi đang sống trong cộng đồng người Việt đông nhất tại hải ngoại – khu Little Sài Gòn, California. Trong không khí đón Tết nơi đây, thật lòng tôi muốn nói lời cảm ơn tất cả những người đã gìn giữ được cái Hồn Tết nơi xa xôi này. Quả thật, nơi đây không thiếu thứ gì ở Việt Nam có. Những đòn bánh tét, những cái bánh chưng gói trong lá chuối xanh, những lọ dưa món, hộp mứt, cành đào... mới đẹp làm sao! Vài người bạn của tôi ở những tiểu bang khác, thậm chí một chị bạn ở Los Angeles cũng thèm được xuống khu vực Phước Lộc Thọ để đi chợ hoa, để hưởng không khí Tết. Họ luôn nói tôi may mắn khi sống ở đây. Không cần ngẫm lại tôi cũng thấy đúng. Bởi nhờ tất cả những hoạt động nhộn nhịp vào những ngày xuân này mà tôi thực sự không buồn và khóc nhiều khi nhớ và nghĩ về gia đình và về Tết ở Việt Nam.*

Vâng, đúng như bạn S.Q.H. Phạm vừa viết. Nhưng chúng ta cũng cần nhìn lại đôi nét về Tết đang diễn ra tại quê nhà, qua hình ảnh ghi nhận mới nhất, có thể bắt gặp những sinh hoạt cổ truyền của dân tộc còn được nhắc nhở với nỗi rộn ràng chào đón giao thừa *“một chiều quây quần đầm ấm với*

gia đình bên bữa cơm tất niên rồi cùng người yêu xúng xính trong bộ quần áo mới xuống phố đón Xuân Ất Dậu, với lời chúc một năm an khang, thịnh vượng”. Những hình ảnh ngọt ngào, hạnh phúc của đêm giao thừa mãi đọng lại trong lòng những người dân đất Việt. Hãy ghi thật đậm sâu các hình ảnh sau đây: Tạ ơn tổ tiên đã phù hộ một năm làm ăn bình yên khi thắp nhang cúng vái trước bàn thờ gia tiên, sau đó cả gia đình quây quần bên nhau trong bữa cơm tất niên. Xuống phố đón giao thừa. Xem pháo hoa báo hiệu thời khắc đầu tiên của năm mới, giây phút đó chính là sự giao hoà của Trời Đất. Mọi người hân hoan chào đón năm Gà, Chúc Mừng Năm Mới... và không quên vào chùa thắp nhang lạy Phật, cầu Trời Phật phù hộ cho năm mới Ất Dậu tràn đầy hạnh phúc, hái lộc đầu năm...; cũng đừng quên “lì xì” mừng tuổi con trẻ. Bởi vì, ***“Từ ngày xa Việt Nam, tôi mới biết rằng mình yêu Việt Nam nhiều đến thế. Tôi thấy nhớ tất cả, từ những gì xấu nhất cho đến đẹp nhất của Việt Nam”*** (Y. Hùng – Feb 09-2005).

Và, khi quý bạn đọc đến những dòng này thì không khí Tết cổ truyền Việt Nam đã trôi qua mất rồi. Nhịp sống bình thường đã trở lại, và chỉ còn mong đợi cái tết năm sau, nếu chúng ta còn có duyên may, còn có Phước Lộc Thọ trong cuộc đời dành cho những người con mãi mãi sống xa xứ được dịp trang trải tâm tư tình cảm của mình đối với quê hương đất nước mến yêu.

LÊ CẬN THƠ

(Về Nguồn – Tây Đô)

*[bài viết mục SỐ TAY VẦN HỌC tạp chí VHVN số 28
- mùa Xuân 2005, bút hiệu CHÂU LÊ]*